

Самур

№ 3 (238) 2011-йисан 31-март

1992-йисан январдила акъатзава

ЦИЙИВИЛЕР

ГЕНОЦИДДИН ЮГЪ

Ципуд йис инлай вилик 31-мартдин югъ эрмени даинакри Азербайжан халкъдиз къарши кыле тухвай геноциддин югъ хъиз малумарнай. 1918 - 1920 - йисара Азербайжандин чара-чара районриз басрух гайи эрменири агъзурдалди мусурманар къырмишнай. Даинакри Бакуда 17 агъзур, Къубада 16 агъзур, Шамахида 7 агъзур къван, гъакъни маса района агъзурдалди мусурман агълияр гулле гана къенай, вишералди хуьрер чукъурнай, цIай яна канай.

Эрмени даинакри Азербайжан халкъдин кыилел гъайи мусибат гила вири дуньядиз ашкара хъанва. Чара-чара уьлквейра и югъ кылди кьейд ийизва. И йикъара АМИА-дин Тарихдин Институтди ва Республикадин Прокуратуради геноциддихъ авсиятда санал кыле тухвай конференциядал малум хъайивал, Москвадин, Санкт-Петербургдадин, Париждадин, Лондондин, Делидин, Истанбулдин, Анкарадин архивра эрменири Азербайжандин мусурман агъалийриз къарши кыле тухвай геноциддихъ галаз алакълал тир цIудралди документар ава. И документар гъилик авуна абур Гъаакъадин суддив вугун къарардиз къачунва.

ЧЕХИ МЯРЕКАТ

И йикъара кардик кутур «Къубадин яратмишунрин инжияр» тIвар ганвай выставкади райондин вишералди гъевескарар вичихъ ялна. Ина гъакъни «Къубадин халичачивилин мектебдин агалкъунар ва ада яратмишунрин маса хилериз ийизвай таъсир» темадай Чехи мярекатни кыле фена. Къубадин халичачири агалкъунри мярекатдин иштиракчияр гъейранарна. Абур гъакъни райондин музейрин экспонатрихъ галаз таниши хъана.

Музейр чирвилерин маканриз элкъуьрун ниятдалди кыле тухузвай цIийи проектдик акатзавай ихътин теббирар Къубадила гъейри республикадин мад са шумуд регионда - Баку, Шеки ва Астара патани тухун фикирда къунва. Проект пулдин такъатралди Европададин комиссияди ва Германиядин экономика вилик тухузвай министрстводи таъминарзава.

БАГЪЛАР КУТАДА

Са шумуд югъ инлай вилик Сагъибкарвилез Куьмекзавай Милли Фондунин крар кылиз акъудзавай директор Ширзад Абдуллаева малумат гайивал, КъIар районда 50 гектардин цитицIрин багълар кутун къарардиз къачунва. И кар кылиз акъудун патал Франциядай 100 агъзур уьзуьмдин къелемар гъида. КъIарин багълара маса сортарихъ галаз санал суфрадин цитицIрин сортарини кылди чка къада.

КЪУД АЗЕРБАЙЖАНВИ ХКЯНА

Алай йисан 13-мартдиз Дагъустан Республикадин парламентдиз сечкияр кыле фена. 1 миллионни 500 агъзурдав агакъна сечкичирин иштираквилелди кыле тухвай сечкийра санлай 6 партияди эсенг чIугуна.

Сечкичирин вахтунда Дербент шегъердаини райондай 4 азербайжанви депутатвиле хкъана. Идалай вилик Дагъустандин парламентда анжах са азербайжанви депутат авай.

РЕДАКТОРДИН ГАФ

КЪАНАТІ

Жуван уьмуьрда вилералди гъихътин крар акуна заз. Гъихътин вакъайрин шагъид хъана, гъихътин инсанар гъалтна зал. Шумудни са къисади мягътеларна зун, шумудни са карди пагъ атлана зи. Уьмуьрди гъар жуьредин инсанрал дуьшуьшарна зун: къегъалбурал, захабурал, руьгъ къакъанбурал, къени къилихринбурал. Ингъе кагълбур, мискъибур, чIуру къилихринбурни тимил гъалтнач зал. Эхъ, дунья я ман! Аллагъди гъар жуьредин инсанар халкъда. Садбур рикI алаз, кIанивилелди, садбурни акатайвал, чилин винел пад буш тамукърай лугъуз халкъзава жеде.

Инсанрин амаларни къилихар гъихътинбур тIла гагъ-гагъ абурукай лугъузвай гафарайни къатIуз жеда. Йикъа са хабар ван тахъайтIа, япар тIа жеда, лугъуда бубайри. Ихътин хабаррикай сад зал къведпуд варз инлай вилик агакънай. Урусатдин са шегъерда лезги диаспоради мярекат кыле тухузвай къван. Аниз маса шегъеррайни цIудралди мугъманар атанвай. Абуруз хвашкалди лугъун патал чкадин лезги тешкилатдин чехидаз «Иван Иванович Назаров» хъиз гаф гайила залда ацукънавайбур къах хъанай. Мугъманри сифте им зарафатдай къабулнай. Вучиз лагъайтIа вич лезги хуьрай тир, мел-межлисра гъамиша вилик-къилик галай инсан виридаз къени лезги хъиз чидай. Ингъе мугъманриз адакай Иван Иванович хъунин себеб чир хъайила, абур мярекат-

дай хъфенай. Шегъердин советдин депутат жез кIанз сечкичириз гъазур хъанвай лезгидиз гуя вичин лезги тIварцIи маниьвал гузвай ва гъавилляй ада урус тIвар къабулнай. Чпин ватангълидин фагъумсуз карди Клевелай эсернай мугъманриз.

Гъа вакъиадила гъаф вахтар алатнавай. Са шумуд югъ инлай вилик Москвада лезгийрин вилик-къилик галай ксари кыле тухвай Яран суварин мярекатда Урусатдин чара-чара пиплерай атанвай чи гъаф ватангълийри иштиракзавай. Лезги чIалал тухузвай, хайи адет-рив къадайвал туькIуьрнавай и мярекатдиз яргъарай инсанар ату-нин къилин себебрикай сад абур дидед чалахъ, хайи адетрихъ цIигел хъун тир. Мугъманрин арада тIварван авай лезгийрин авай: алимар, журналистар, экономистар, инженерар. Абур са арадиз гъанвайди халкъдин медениятдиз и ксарин рикIера авай кIанивал тир.

Мярекат кылиз акъатна, зал ичIи хъайила, яргъарай агай мугъманар сегънедиз экъечIна, тешкилатчийрив агатна. Авайвал лагъайтIа, им ватандивай яргъара кыле физвай мярекатдин виридалайни верцIи легъзеяр я. Вахтунини къисметди дуньядин чара-чара пиплериз акъуднавай хайибуру сад садахъ галаз акъван рикI алаз ихтилатзавай хъи! ЦIуд-цIувад декъикъадин тIям къачун паталди сятралди рехъ атлана яргъарай атанвай жуванбурун арада хъун бахтлувал тир.

ВерцIи ихтилатрал илигнавай

лезгийрив 35-40 яшарин са касни агатна. Виридаз темен-тавал ийиз, тешкилатчийриз алхишар авурдалай къулухъ вич яшамиш жезвай шегъердани са ихътин лезги мярекат кыле тухун рикIин мурад тирди малумарай ада вичин визиткани вугана чав. Ам залдай экъечIайла за визиткадиз вил ве-гъена. «Иван Иванович Назаров» гафар акурла зун пагъ атлана амукъна. Къилелай ргъазвай яд или-чайди хъиз хъана заз. Шехъиз, цIугъиз кIан хъана заз. Экъуьгъиз кIан хъана. ВучдатIани чин тийиз амукъна зун. Жуван кылив атанвай, жузун-качузун ийизвай хайи-буруз лугъудай гафарни жагъизмачир заз.

Заз дуньяда усал инсанар гъаф акуна. Хизан маса гузвайбур, эл кIвачерик кутазавайбур, халкъдикай ягъанат ийизвайбур. Хайи веледриз патан чIаларин тIварар гузвайбур тIмил гъалтнач зал. Дидед чIал негъзавайбур, халкъдин адетар кваз къазвачирбур тIмил авани? Ингъе тIварар дегишарайбурни акуна заз. Фамилияни бубадин тIвар дегишарайди лагъайтIа, сад лагъай гъилер тир зал дуьшуьш жез. Им ягъсузвилини вини дережа тир. Им руьгъ квахъунин, манкурт-вилини къетIен лишан тир.

«КъанатI» лугъуз гъарайиз кIан хъана заз. Анжах къанатI амачир. Ам рекъе гъатнавай. Сечкичириз гъазур хъун патал гади къачунвай.

«Яраб Аллагъ, мад зи вилериз вуч ахкъадатIа», лугъуз фикирзавай за.

ГАТФАР АЛУКЪНА

